

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN
00-818 Warszawa, Twarda 51/55
j.solon@twarda.pan.pl

Jerzy SOLON

Metodyka wydzielenia krajobrazów

„prawie naturalny”

„rolniczy”

„podlegający suburbanizacji”

„wielkomiejski”

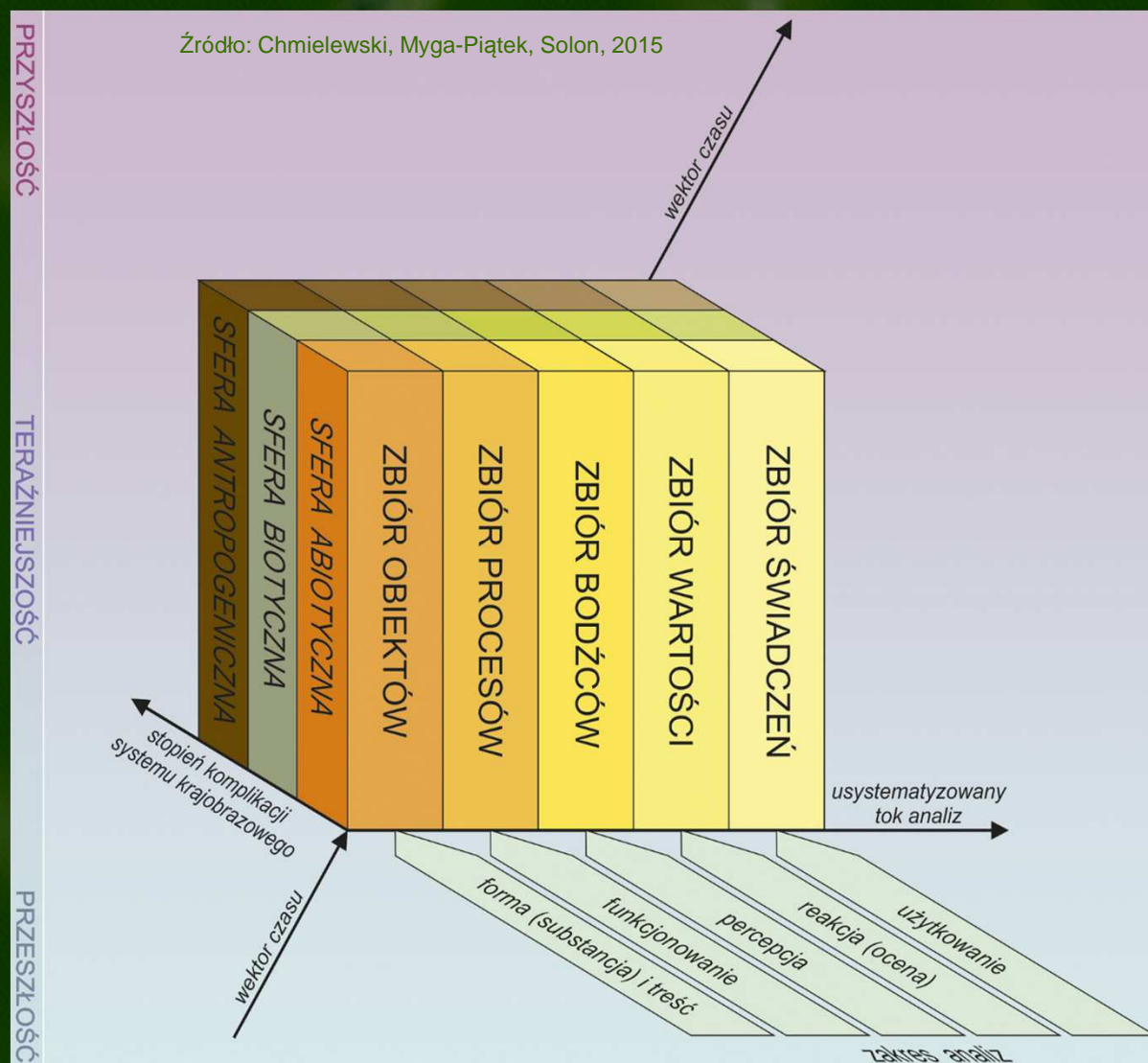
Definicja krajobrazu

Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o: 16e) „krajobrazie” - należy przez to rozumieć postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka;

(Art. 7 ust. 1 uk → Art. 2 pkt 16e opizp)

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

14) krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka; (Art. 8 ust. 1 uk → Art. 3 pkt 14 oozionz)

Podział województwa na krajobrazy

Kryteria merytoryczne:

- krajobrazy jako jednostki przestrzenne o określonych granicach i wielkości mieszczącej się między mikroregionami fizycznogeograficznymi a jednostkami architektoniczno-krajobrazowymi;
- krajobrazy współczesne (przeszłość i geneza mogą być ujmowane jedynie pośrednio i służyć jako dodatkowa charakterystyka dynamiki przekształcania wyróżnionych typów lub obiektów indywidualnych);
- krajobrazy powinny mieć charakter "naturalny", wynikający z ich wewnętrznych charakterystyk dotyczących obiektywnie istniejących struktur materialnych; podstawa delimitacji i typologii to wyłącznie zróżnicowanie, udziały powierzchniowe i układ przestrzenny (tekstura i kompozycja) realnych obiektów występujących w przestrzeni - tzn. kryterium nie mogą być subiektywnie oceniane wrażenia (emocjonalne efekty oddziaływania na różne zmysły użytkownika - wzrok, słuch, węch), rankingowo ustalone wartości (przyrodnicze, społeczne, ekonomiczne, materialne, duchowe, historyczne i inne) oraz usługi świadczone dla różnych grup użytkowników. Te kategorie, mają charakter względny, zależny od możliwości percepcji, potrzeb, kontekstu kulturowego, warunków ekonomicznych i preferencji użytkownika. Można i należy je wykorzystać przy charakterystyce wcześniej wyróżnionych jednostek, a także w trakcie ich waloryzacji.

Podział województwa na krajobrazy

Zasady metodyczne:

- metodyka wyróżniania jednostek krajobrazowych „od góry”, przy czym podstawą jest podział na regiony fizycznogeograficzne J. Kondrackiego (2002). W konsekwencji punktem wyjścia jest porządek regionalny usystematyzowany hierarchicznie.
- delimitacja krajobrazów dwuetapowa.
- pierwszy etap: podział mezoregionów na mikroregiony fizycznogeograficzne na podstawie wyłącznie kryteriów abiotycznych, obejmujących zróżnicowanie geologiczno-litologiczne, geomorfologiczne (morfometria i morfogeneza) i hipsometryczne.
- drugi etap: podział mikroregionów na krajobrazy indywidualne w oparciu o kryterium jednolitości tła krajobrazowego w ujęciu pokrycia terenu.

Tło krajo-
kategoria
(a) domin
(b) ma ta
(c) stanow
W szczeg

Wyróżnienie mikroregionów fizycznogeograficznych jako etap poprzedzający audyt właściwy ma wiele zalet.

Po pierwsze - z pragmatycznego punktu widzenia - ujednocila pierwszy etap prac i wprowadza uzgodniony podkład dla dalszego wyróżniania krajobrazów, co niewątpliwie ułatwi i przyspieszy prace w województwach.

Po drugie - z formalnego punktu widzenia - wyróżnione mikroregiony można łatwo scharakteryzować w kategoriach typologii krajobrazów naturalnych i krajobrazów geobotanicznych oraz odnieść do zróżnicowania historyczno-kulturowego, co jest wymagane przez ustawę.

Po trzecie - z merytorycznego punktu widzenia - charakterystyka ogólna na poziomie mikroregionów ułatwia planowanie przestrzenne i planowanie zabiegów ochronnych i jest pośrednim indykatorem preferowanych form działania/zarządzania/ochrony.

pastwiska, (iii) obszary zabudowane i/lub zainwestowane technicznie, (iv) naturalną i półnaturalną roślinność siedlisk wilgotnych i mokrych, (v) duże powierzchnie wód, (vi) inny typ lub inne typy pokrycia terenu w miarę potrzeby.

Uwaga – ta definicja wykracza poza klasyczne rozumienie tła krajobrazowego, wynikające z modelu płatów i korytarzy.

Podział województwa na krajobrazy

Procedura w trzech podetapach:

- a) wstępna delimitacja krajobrazów,
- b) identyfikacja typologiczna wyróżnionych jednostek,
- c) uszczegółowienie przebiegu granic krajobrazów.

Niezbędne materiały kartograficzne, umożliwiające delimitację i identyfikację typologiczną krajobrazów obejmują w zestawie minimalnym:

- (a) współczesną mapę topograficzną lub materiały równoważne,
- (b) mapy roślinności potencjalnej i regionalizacji geobotanicznej oraz dostępne mapy roślinności rzeczywistej,
- (c) mapę regionalizacji historyczno-kulturowej,
- (d) mapę typów krajobrazu naturalnego,
- (e) cyfrowy model terenu,
- (f) dokumentację i granice obszarów chronionych,
- (g) dokumentację walorów historycznych i kulturowych.

Pożądane jest wykorzystanie również innych danych tematycznych, pochodzących z centralnych baz danych, oraz będących w zasobach wojewódzkich, a w miarę konieczności – także gminnych.

Podział województwa na krajobrazy

Uszczegółowienie przebiegu granic krajobrazów

Po skutecznej identyfikacji typologicznej należy dokonać końcowego określenia granic krajobrazu, a w szczególności:

- a) sprawdzić, czy i jakie granice (administracyjne, geodezyjne, obszarów chronionych) przebiegają w obrębie mikroregionu;
- b) sprawdzić, czy i w jakim stopniu zidentyfikowane granice pokrywają się ze wstępnie wyznaczonymi granicami krajobrazów;
- c) tam, gdzie to możliwe należy dostosować przebieg granic krajobrazów do istniejących granic formalnych, zachowując dwa warunki:
 - (1) w wyniku modyfikacji granic nie może ulec zmianie treść krajobrazu (jego tło krajobrazowe i typ struktury);
 - (2) cały przebieg linii granicznej na mapie musi mieścić się w strefie przejścia między krajobrazami.

Uwaga – uzgadnianie granic krajobrazu z granicami formalnymi jest jednym z końcowych etapów postępowania, a nie jednym z początkowych – tzn. granice gmin, wsi czy obrębów geodezyjnych, albo parków narodowych czy obszarów Natura 2000 nie są kryterium delimitacji krajobrazów, mogą być jedynie pomocne przy modyfikacji przebiegu tych granic. Mimo przedstawionych ograniczeń należy dążyć do tego, aby granice krajobrazów odpowiadały granicom formalnym (przynajmniej granicom geodezyjnym), co ułatwi ochronę i ogólne zarządzanie krajobrazami.

Rozdzielczość przestrzenna audytu nie umożliwi pełnego uzgodnienia granic na tym poziomie szczegółowości. Można to jednak osiągnąć poprzez współpracę z gminami, na przykład na etapie konsultacji wyników audytu. Identyczna procedura powinna dotyczyć wszystkich krajobrazów, w tym także położonych na granicy województw, z tym że w takim przypadku uzgodnienie przebiegu granic krajobrazów powinno nastąpić w drodze porozumienia między zespołami z obu województw.

W etapie końcowym należy uszczegółowić przebieg granic mikroregionu, tak aby dopasować je do zmodyfikowanych granic wyróżnionych krajobrazów.

System klasyfikacyjny krajobrazów

Zespoły wykonawców – grupy zewnętrzne

Założenie: głównym wykonawcą audytu w województwie będzie Wojewódzkie Biuro Planowania. Zespół osób wykonujących audyt w województwie, niezależnie od sposobów w jaki będzie wyłaniany lub powoływany, musi obejmować co najmniej następujących specjalistów o wykształceniu akademickim, ale z doświadczeniem praktycznym:

- geografa fizycznego kompleksowego z doświadczeniem na polu ekologii krajobrazu,
- ekologa krajobrazu wywodzącego się ze środowiska biologów (botaników lub zoologów),
- geografa specjalizującego się w geografii człowieka, geografii historycznej i z doświadczeniem na polu badań krajobrazów kulturowych,
- architekta krajobrazu,
- specjalistę od planowania przestrzennego (w składzie pracowników Biura Planowania),
- specjalistę w zakresie GIS i baz danych (w składzie pracowników Biura Planowania).

Rola geografów i ekologów krajobrazu będzie decydująca na pierwszych etapach audytu (delimitacja krajobrazów i ich charakterystyka)

Rola architekta krajobrazu będzie wzrastała w końcowych etapach prac

**Dziękuję
za uwagę**